Terveydenhoitajaliitto
Hälsovårdarförbundet

Eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokunta
perjantai 08.11.2024 klo 10.30
HE 131/2024 vp / Asiantuntijapyyntö

Asia: HE 131/2024 vp
Hallituksen esitys eduskunnalle lasten ja nuorten terapiatakuuta koskevaksi lainsäädännöksi

Suomen Terveydenhoitajaliiton asiantuntijalausunto

Suomen Terveydenhoitajaliitto kiittää eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokuntaa mahdollisuudesta asiantuntijalausunnon antamiseen.

Lasten ja nuorten kokonaisvaltaista hyvinvointia tukee erityisesti riittävä hoiva ja turvallisuuden tunne perheessä, hyvä varhainen vuorovaikutus ja vanhempien hyvinvointi. Samat tavoitteet löytyvät myös neuvolatyötä ja kouluterveydenhuoltoa määrittelevästä lainsäädännöstä (asetus 338/2011).

Lasten ja nuorten normaaliin kehitykseen kuuluu psyykkistä oireilua reaktiona erilaisiin elämänmuutoksiin ja tilanteisiin, eikä läheskään aina ole kyse mielenterveyden järkkymisestä. Siksi jokainen lapsi, nuori ja hänen perheensä tarvitsee tietoa ja tukea myös siitä, että kehitys etenee täysin toivotulla tavalla. Jokaisella lapsella, nuorella ja hänen perheellään on oikeus ennalta ehkäisevään terveydenhuoltoon. Keskittyminen ainoastaan korjaavaan työhön ja ongelmatilanteisiin lisää korjaavan työn tarvetta.

"Esityksen mukaisesti lasten ja alle 23-vuotiaiden nuorten perusterveydenhuoltoon kuuluva lyhytpsykoterapia tai psykologiseen vuorovaikutukseen perustuva määrämuotoinen ja aikarajoitteinen psykososiaalinen hoito on aloitettava 28 vuorokauden kuluessa siitä, kun tarve tällaiselle hoidolle on todettu, jolleivat lääketieteelliset, hoidolliset tai muut vastaavat seikat muuta edellytä." (Terveydenhuoltolaki 1326/2010 53§)

Suomen Terveydenhoitajaliitto STHL ry
Mikonkatu 8 A 00100 Helsinki
terveydenhoitajaliitto.fi

”Esityksen mukaisesti alle 23-vuotiaan korkeakouluopiskelijan perusterveydenhuoltoon kuuluva lyhytpsykoterapia tai psykologiseen vuorovaikutukseen perustuva määrämuotoinen ja aikarajoitteinen psykososiaalinen hoito on aloitettava 28 vuorokauden kuluessa siitä, kun tarve tällaiselle hoidolle on todettu, jolleivat lääketieteelliset, hoidolliset tai muut vastaavat seikat muuta edellytä.” (Laki korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollosta 695/2019 10§)

Terveydenhoitajaliitto pitää lasten ja nuorten mielenterveysongelmien hoidon näkökulmasta esityksiä kannatettavana, mutta painottaa edelleen, että esitysten tulisi sisältää konkreettiset ehdotukset toimintamalleista ja henkilöstöresursseista, joilla ko. aikaraja hoitoon pääsyn osalta on mahdollista saavuttaa erityisesti perusterveydenhuollon lasten ja nuorten lievien ja keskivaikeiden mielenterveysongelmien hoitoon tarkoitetuissa hoitoyksiköissä. Hyvinvointialueiden tiukan rahoitustilanteen vuoksi Terveydenhoitajaliitto ehdottaa rahoituksen vahvaa ohjausta ko. palveluiden kehittämiseen ja resurssien turvaamiseen.

”Esityksen perusteluiden mukaan hyvinvointialue voisi päättää, missä sosiaali- ja terveydenhuollon toimintayksiköissä takuun piiriin kuuluvia interventioita annettaisiin. Palveluja olisi kuitenkin oltava tarjolla perusterveydenhuollossa ehkäisevänä terveydenhuoltona ja sairaanhoitona sekä sosiaalihuollon perustason palveluna”.

Terveydenhoitajaliitto näkee kuitenkin tärkeäksi sen, mikä esityksen perusteluissa onkin tuotu esiin, että *”esityksen tarkoituksena ei ole muuttaa ehkäisevän terveydenhuollon tehtäviä, vaan ehkäisevä terveydenhuolto vastaisi jatkossakin mielenterveyttä edistävästä ja vahvistavasta työstä. Neuvolalla ja kouluterveydenhuollolla olisi edelleen keskeinen tehtävä tukea tarvitsevien lasten, nuorten ja perheiden tunnistamisessa ja kouluterveydenhuolto seuraisi jatkossakin koululaisten terveydentilaa terveystarkastuksissa ja edistäisi mielenterveyttä antamalla terveysneuvontaa ja ohjausta. Terapiatakuun piiriin kuuluvien interventioiden osalta neuvolassa ja kouluterveydenhuollossa pyrittäisiin, kuten aiemminkin, tunnistamaan mahdollisimman varhain ne lapset ja nuoret, joiden psykososiaalisesta kehityksestä herää huolta ja jotka tarvitsevat tukea mielenterveytensä vahvistamiseksi.”*

Suomen Terveydenhoitajaliitto STHL ry
Mikonkatu 8 A 00100 Helsinki
terveydenhoitajaliitto.fi

Esityksessä on myös selkeästi todettu, että on huomioitava kunkin toiminnon lakisääteiset velvoitteet, kuten se, ettei mielenterveyden hoito kuulu neuvoloiden tai muun ehkäisevän terveydenhuollon lakisääteisiin tehtäviin.

Terveydenhoitajaliitto painottaakin ennaltaehkäisevien palveluiden kriittisyyttä lasten ja nuorten terapiatakuun onnistumisessa. Turvaamalla lakisääteiset, oikein resursoidut, neuvola-, koulu- ja opiskeluterveydenhuollon palvelut, pystytään mahdolliset ongelmat tunnistamaan riittävän varhain ja turvamaan tuen ja hoidon saanti oikea-aikaisesti.

"Esityksen perusteluiden mukaan on todettu, että lasten ja nuorten perusterveydenhuollon mielenterveyden hoitoon suunnatut palvelut ovat puutteellisia ja alueellisesti vaihtelevia ja erityisesti lasten mielenterveyden hoidon palvelujärjestelmästä puuttuu perustason hoidosta vastaava taho."

Myös Terveydenhoitajaliiton näkemys on, että lasten ja nuorten kohdalla mielenterveydenhoito ei tällä hetkellä toteudu suunnitellusti, koska useimpien hyvinvointialueiden perusterveydenhuollosta puuttuu kokonaan lasten ja nuorten mielenterveysongelmia hoitava taho, ja siksi hoitoa tarvitsevia lapsia ja nuoria joudutaan lähettämään esim. ennaltaehkäisevää mielenterveystyötä tekevästä kouluterveydenhuollosta suoraan erikoissairaanhoitoon, mikä ei ole sen enempää asiakaslähtöistä kuin kustannustehokastakaan. Tämän vuoksi kannatamme perusterveydenhuollon tasolla tapahtuvan mielenterveydenhoidon vahvistamista.

"Esityksen perusteluissa on hyvin tuotu esiin, että erityistä huomiota tulisi kiinnittää ehkäisevien ja perustason mielenterveyspalvelujen saatavuuteen."

Keskeistä onkin turvata asetuksen (338/2011) mukaiset ennalta ehkäisevän työn palvelut, niin neuvoloissa kuin koulu- ja opiskeluterveydenhuollossa. Oikein resursoituna esim. kouluterveydenhuollossa ja laajemmin opiskeluhuollon palveluissa pystytään monialaiseen ja moniammatilliseen ennaltaehkäisevään työhön. Säännölliset tapaamiset, vuosittain tehtävät

Suomen Terveydenhoitajaliitto STHL ry
Mikonkatu 8 A 00100 Helsinki
terveydenhoitajaliitto.fi

määräaikaistarkastukset, asiakassuhteiden jatkuvuus ja perhekeskeinen työ luovat vahvan pohjan ennalta ehkäisevälle mielenterveystyölle. Kouluilla ja oppilaitoksilla aikaa tarvitaan myös kouluterveydenhuollon avoimille ns. matalan kynnyksen vastaanotoille, joita tilastojen mukaan oppilaat käyttävät runsaasti. Keskeistä on myös sosiaali- ja terveydenhuollon toimijoiden välinen sujuva tiedonsiirto niin, että asiakkaan asioiden hoitamiseksi tarvittavia tietoja voidaan salassapitosäännösten estämättä siirtää sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaisten välillä ammattilaiselta toiselle.

"Esityksen perusteluissa todetaan tarve henkilöstön riittävälle osaamiselle ja osaamisen päivittämiselle, jotta mielenterveysongelmien ennaltaehkäisy ja hoito olisi vaikuttavaa läpi hoitoketjun."

Näemme kannatettavana, että lainsäädäntö edellyttäisi hyvinvointialueilta panostusta perusterveydenhuollon hoitohenkilöstön osaamisen vahvistamiseen ja päivittämiseen ja hyvinvointialueella olisi sovittava muun muassa konsultaatiokäytännöistä erikoissairaanhoidon kanssa. Myös perusterveydenhuollon sisäisen moniammatillisen työn koordinaatiota tulisi vahvistaa. Kannatettavaa on myös se, että takuun piiriin kuuluvan psykososiaalisen intervention saaminen ei edellyttäisi kaikissa tilanteissa lääkärin arviota, vaan tuen piiriin voisi päästä joustavasti esimerkiksi neuvolan tai koulu- ja opiskeluterveydenhuollon ohjaamana.

Työn vaikuttavuuden kannalta on ensiarvoisen tärkeää yhtenäistää menetelmien käyttöönottoon liittyvät toimintamallit, turvata menetelmien käyttöönoton vaatimat resurssit sekä vakioida menetelmien käyttöönoton seuranta ja arviointi. Lisäksi on huomioitava menetelmäosaamisen ylläpito ja menetelmiä työssään käyttävien työntekijöiden työnohjaus.

Terveydenhoitajaliitto kannattaakin lakiesityksen rinnalla kansallisten hoitosuositusten laadintaa lasten ja nuorten mielenterveyden häiriöiden ehkäisyn ja hoidon sekä mielenterveyden tuen saatavuuden turvaamiseksi. Näin ennaltaehkäisy, hoito ja tuki voidaan perustaa vaikuttaville menetelmille.

Suomen Terveydenhoitajaliitto STHL ry
Mikonkatu 8 A 00100 Helsinki
terveydenhoitajaliitto.fi

Helsingissä 7.11.2024

Kirsi Grym
puheenjohtaja
Suomen Terveydenhoitajaliitto

Annaleena Hakala
järjestöpäällikkö
Suomen Terveydenhoitajaliitto

Aija Saarinen
kehittämispäällikkö
Suomen Terveydenhoitajaliitto